

Nr 46.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående vissa frågor om befrielse från ersättningsskyldighet; given Stockholms slott den 23 januari 1948.

Kungl. Maj:t vill härmed, under återopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över försvarsärenden för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla de förslag, om vilkas avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

G U S T A F.

Allan Vougt.

Utdrag av protokollet över försvarsärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 23 januari 1948.

Närvarande:

Statsministern ERLANDER, ministern för utrikes ärendena UNDÉN, statsråden WIGFORSS, MÖLLER, SKÖLD, QUENSEL, GJÖRES, DANIELSON, VOUGT, ZETTERBERG, NILSSON, STRÄNG, ERICSSON, MOSSBERG, WEIJNE, KOCK.

Efter gemensam beredning med chefen för finansdepartementet anmäler härefter chefen för försvarsdepartementet, statsrådet Vougt, vissa frågor om befrielse från ersättningsskyldighet och anför härutinnan.

Riksdagen har på senare tid för budgetår lämnat Kungl. Maj:t bemyndigande att avgöra frågor om befrielse från ersättningsskyldighet till kronan inom gränser som varit bestämt angivna med hänsyn till såväl grunden för ersättningsskyldigheten som dess belopp. Jag framlägger här under punkt 1:0 förslag om att detta bemyndigande utsträcker till att avse jämväl budgetåret 1948/49 med bibehållande av den gränsdragning som hittills gällt. I enlighet med riksdagens uttalande i samband med att här avsett bemyndigande gavs

för innevarande budgetår lämnar jag i en särskild bilaga en redogörelse för ärenden som avgjorts med stöd av detta bemyndigande. Härjämte underställer jag under punkterna 2:o—11:o riksdagens prövning tio ärenden om avstående av fordringsrätt vilka icke täckas av de av riksdagen lämnade bemyndigandena.

1:o.

Vid anmälan av propositionen 1945: 87 (punkt 1 av utdraget av statsrådsprotokollet över försvarsärenden för den 16 februari 1945) framhöll min företrädare i ämbetet, att handläggningen av frågor om befrielse från ersättningskyldighet till kronan borde förenklas, och förordade, att Kungl. Maj:t utverkade riksdagens bemyndigande att i viss utsträckning avgöra dylika frågor. Bemyndigandet borde på anförda skäl utverkas endast för tiden till utgången av budgetåret 1945/46 samt avse ersättningsbelopp icke överstigande 10 000 kronor, eventuella räntefordringar icke medräknade. Bemyndigandet syntes vidare böra preciseras att avse dels frågor om befrielse från i judiciell ordning ålagd ersättningskyldighet till kronan på grund av förlust av eller skada å egendom tillhörande krigsmakten, dels ock frågor om efterskänkande av fordran som grundade sig på kronans regressrätt mot förare av kronans motorfordon, luftfartyg etc. enligt de i ämnet gällande ansvarsreglerna. I propositionen framlades förslag i överensstämmelse härmed.

Riksdagen uttalade i skrivelse 1945: 155, att riksdagen icke velat motsätta sig förslaget, särskilt som bemyndigandet endast avsåge tiden intill den 1 juli 1946, men begränsat det kapitalbelopp, intill vilket Kungl. Maj:t sålunda skulle äga avstå kronans skadeståndsanspråk, till 5 000 kronor. Såsom förutsättning för bemyndigandet skulle gälla, att vid prövning av hithörande ärenden i möjligaste mån följdes av riksdagen godkänd praxis. Vidare borde Kungl. Maj:t lämna 1946 års riksdag en redogörelse över av Kungl. Maj:t meddelade beslut om befrielse från ersättningskyldighet, varom här vore fråga.

I propositionen 1946: 82 hemställde Kungl. Maj:t om enahanda bemyndigande jämväl för budgetåret 1946/47, vilket av riksdagen bifölls (riksdagens skrivelse 1946: 310). Sedan Kungl. Maj:t i proposition 1947: 56 hemställt, att ifrågasvarande bemyndigande måtte utsträckas att gälla tills vidare, biföll riksdagen förslaget såtillvida att bemyndigandet lämnades jämväl för budgetåret 1947/48 (riksdagens skrivelse 1947: 119).

Med stöd av nämnda bemyndigande har Kungl. Maj:t under tiden den 1 december 1946—den 31 december 1947 medgivit befrielse från ersättningskyldighet i enlighet med vad som framgår av en redogörelse, vilken torde få såsom *bilaga* fogas vid detta protokoll (motsvarande förteckningar över de tidigare, med stöd av riksdagens bemyndigande, avgjorda ärendena återfinnas såsom bilagor till propositionerna 1946: 82 samt 1947: 56). Vid dessa ärendens behandling har beaktats vad riksdagen framhållit i skrivelse 1945: 155. Då jämväl i fortsättningen ett betydande antal ärenden av här avsedd art påkallar beslut, synes enahanda bemyndigande böra utverkas även för budgetåret 1948/49.

Under återopande av vad sålunda anförts hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att bemyndiga Kungl. Maj:t att under budgetåret 1948/49 avgöra dels frågor om befrielse från i judiciell ordning ålagd ersättningskyldighet till kronan på grund av förlust av eller skada å egendom tillhörande krigsmakten, dels ock frågor om efterskänkande av fordran som grundar sig på kronans regressrätt mot förare av kronans motorfordon, luftfartyg etc. enligt de i ämnet gällande ansvarsreglerna, allt i den mån kronans fordran i det särskilda fallet icke överstiger 5 000 kronor.

2:o.

Under flygövning den 28 juni 1945 vid flygkadettskolan bröt flygkadetten 212 *Carl Gunnar Nylin* mot föreskrifterna om lägsta flyghöjd och förde därvid ett flygplan så lågt att det kolliderade med en kraftledning och totalhavererade.

De närmare omständigheterna voro följande.

Den 28 juni 1945 tjänstgjorde Nylin som reservförare på ett skolplan vid instrumentflygning under huv, vilken flygning kadetten 218 *Arne Rudolf Bromander* såsom förare skulle utföra utefter sträckan Ärentuna—Rimbo—Gimo—Ärentuna. Efter flygning till Rimbo avbröt Nylin, som hade befälsrätten, övningen genom att beordra Bromander att fortsätta kursen mot Norrtälje och i närheten av denna ort låta Bromander öppna huven samt själv övertaga förandet av planet. I avsikt att lägga återfärden direkt till Ärentuna fortsatte Nylin flygningen över sjön Lommaren och planerade där i strid mot föreskrifterna om lägsta flyghöjd ned till en höjd mellan fem och tio meter, med påföljd att planet kolliderade med en kraftledning, varefter det, trots försök till nödlandning, på grund av skada på sidorodret havererade i sjön.

Med anledning av det inträffade fördes vid krigsrätten vid Upplands flygflottilj ansvars- och skadeståndstalan mot Nylin. Vid krigsrätten framhöll Nylin, att det hade varit en plötslig ingivelse som föranlett honom till flygning över sjön Lommaren, vilken företagits i strid mot gällande förbud.

Krigsrätten fann enligt utslag den 14 september 1945 de av Nylin begångna felen såsom befälhavare och förare av planet vara av svårare beskaffenhet än att de kunde anses vara försonade med disciplinstraff och dömde Nylin för tjänstefel till fängelse i en månad samt förpliktade honom att ersätta kronan med 95 kronor för markskada och syn samt 35 663 kronor 72 öre för skador å flygplanet eller tillhoppa 35 758 kronor 72 öre jämte ränta.

Efter besvär av Nylin har krigshovrätten i utslag den 26 mars 1946 icke funnit skäl göra ändring i krigsrättens utslag. Krigshovrättens utslag har vunnit laga kraft.

Kungl. Maj:t har på ansökan av Nylin genom utslag den 30 september 1946 av nåd förordnat, att med verkställandet av det Nylin ådömda straffet skall anstå i enlighet med lagen om villkorlig dom.

Sedermera har Nylin i en den 9 december 1946 dagtecknad skrift hos Kungl.

Maj:t anhållit att bliva befriad från att fullgöra den honom åvilande ersättningskyldigheten till kronan och därvid framhållit bland annat följande.

Han studerade vid Göteborgs folkskoleseminarium för att där avlägga examen som folkskollärare. I sin kommande verksamhet såge han ingen utsikt att någonsin komma i besittning av ett belopp, som skulle kunna göra det möjligt för honom att gälda skadeståndet. Ersättningskyldigheten skulle sålunda för all framtid hindra honom i hans strävanden att rehabilitera sig på ett annat område och skulle dessutom praktiskt taget omöjliggöra för honom att bilda familj.

Försvarets civilförvaltning och flygförvaltningen ha i utlåtande den 10 juni 1947 föreslagit, att Nylin befrias från återstående betalningskyldighet, därest han före viss tid, förslagsvis den 1 januari 1949, inbetalar ett belopp av 1 000 kronor. Ämbetsverken ha anfört följande.

Av den ekonomiska utredningen framgår, att Nylin som bedriver studier vid Göteborgs folkskoleseminarium saknar utmättningsbara tillgångar, att han för sina studier nödgats upptaga lån å tillhoppa 6 500 kronor, att han därutöver häftar i skuld till sin fader med omkring 2 500 kronor samt att han resterar för senaste årets utskylder med sammanlagt 140 kronor. I betraktande av den allvarliga kränkning av givna övningsföreskrifter vartill Nylin gjort sig skyldig anse sig ämbetsverken icke kunna tillstyrka, att han helt befrias från skadeståndsskyldigheten. Då å andra sidan med hänsyn till Nylins svaga ekonomi endast mycket begränsade möjligheter att fullgöra skadeståndsskyldighet föreligga, torde en väsentlig nedsättning av skadeståndet vara befogad. Nylin, vilken beräknas bli utexaminerad som folkskollärare under 1947, torde ha utsikter att omedelbart därefter tillträda en avlönad lärarbefattning, varför ämbetsverken föreslå att Nylin, därest han före viss tid — förslagsvis 1 januari 1949 — inbetalar ett belopp av 1 000 kronor, befrias från återstående betalningskyldighet.

Statskontoret har i utlåtande den 28 juni 1947 anfört följande.

Med hänsyn till det synnerligen grova åsidosättandet av lämnade övningsföreskrifter som Nylin gjort sig skyldig till, vilket medfört icke bara förstörelse av statens egendom utan även uppenbar livsfara icke endast för honom själv utan även för honom underlydande person, måste statskontoret hysa allvarliga betänkligheter mot ett tillmötesgående av framställningen. Uppenbarligen kunde emellertid ett uttagande av hela det utdömda beloppet — över 35 000 kronor — komma att helt förstöra hans framtida ekonomi. Statskontoret vill därför icke — trots en viss tvekan — motsätta sig, att ersättningskyldigheten nedsattes till ungefär 10 % av det utdömda beloppet eller 3 500 kronor. Förslagsvis borde detta belopp kunna gäldas med 500 kronor under ett vart av sju år.

Departementschefen. I likhet med myndigheterna finner jag, att Nylin gjort sig skyldig till en så allvarlig kränkning av givna föreskrifter, att fullständig befrielse från skadeståndsskyldighet icke bör ifrågakomma. Med hänsyn till Nylins svaga ekonomi är det emellertid uppenbart, att i verkligheten endast en ringa del av skadeståndsbeloppet kan uttagas av honom. Jag finner mig därför i likhet med försvarets civilförvaltning och flygförvaltningen böra föreslå, att ersättningskyldigheten nedsattes till 1 000 kronor. Det torde få ankomma på Kungl. Maj:t att bestämma om tid för inbetalning av beloppet.

Under återopande av det anförda får jag hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen medgiva,

att Carl Gunnar Nylin må, därest han inom tid som av Kungl. Maj:t bestämmes till försvarets civilförvaltning inbetalar ett belopp av 1 000 kronor, befrias från återstående skadeståndsskyldighet till kronan på grund av krigshovrättens utslag den 26 mars 1946.

3:o.

Vid övning i kast med stridsladdade handgranater i Graversfors den 9 april 1942 under befäl av löjtnanten *John Axel Danielson* hade ett antal handgranater icke kreverat. Efter övningens slut påträffades endast en del av de icke kreverade granaterna. Danielson lät uppsätta två anslag med varning mot beträdande av området men underlät att såsom gällande instruktion föreskrev inhägnad nedslagsplatsen. Senare samma dag passerade minderåriga flickorna *Elvy Ek*, *Birgit Lundell*, *Silvy Ohlsson* och *Inger Berglund* platsen, varvid *Elvy Ek* påträffade och tog upp en granat, som kreverade, med påföljd att samtliga tillfogades allvarliga ögon- och kroppsskador. De närmare omständigheterna voro följande.

Löjtnant Danielson, som var chef för 12. kompaniet I 38, hade åtagit sig att den 9 april 1942 leda en övning i handgranatkastning för 11. kompaniet i närheten av 12. kompaniets förläggning vid Graversfors. Vid 11. kompaniets förläggning fanns icke någon för ändamålet lämplig övningsterräng, och Danielson, som genomgått projektilröjningskurs, ansågs ha viss erfarenhet av sprängladdad materiel. Vid övningen kastades 24 handgranater, varav 12 m/18 och 12 m/40. Av dessa kreverade emellertid icke 3 granater m/18 och 5 granater m/40, sannolikt beroende på att kasten utfördes så illa, att säkringsskenan icke frigjordes vid kasten. Omedelbart efter övningens slut, omkring kl. 10.30, sökte man på kastplatsen efter de icke kreverade granaterna, av vilka de 3 granaterna m/18 anträffades och sprängdes. Övriga granater kunde påträffas på grund av att snö och jord kastats upp vid krevaderna. Danielson beslöt därför vänta någon dag med att leta efter de icke påträffade granaterna till dess snön smält bort. Han lät utsätta post vid platsen och gav order om att varningstavlur skulle uppsättas. Någon avspärrning av området lät han däremot icke göra, när han dels ansåg platsen otillgänglig och dels hade den uppfattningen, att gällande säkerhetsinstruktion föreskrev att antingen varningstavlur skulle uppsättas eller platsen skulle avspärras. Vaktposten indrogs omkring kl. 14. Varningstavlorna uppsattes före kl. 17. Flickorna *Elvy Ek*, 10 år, *Birgit Lundell*, 8 år, *Silvy Ohlsson*, 12 år, och *Inger Berglund*, 14 år, togo under lek omkring kl. 18.30 vägen över den plats där övningarna ägt rum. De märkte därvid varningstavlorna men läste icke vad som stod på dem eller fattade icke innebörden därav. *Elvy Ek* fann på platsen en handgranat, som hon tog upp i tanke att medföra den hem. *Inger Berglund* varnade *Elvy* för granaten och sade åt henne att lägga ned den på marken. Troligen tappade *Elvy* därvid handgranaten. Den föll mot marken invid henne och kreverade. Alla fyra flickorna erhöles därvid svåra skador. *Elvy Ek* miste synen på båda ögonen och förlorade höger hand. *Birgit Lundell* och *Inger Berglund* fingo båda sitt högra öga förstört och *Silvy Ohlsson* ådrog sig ett svårare benbrott på ena foten. Alla fyra flickorna erhöles därjämte andra mindre skador av granatsplitter.

Fältkrigsrätten vid I 34 fann i utslag den 28 september 1942 utrett, att det enligt de bestämmelser, som voro gällande vid tiden för övningen, ålegat Danielson såsom ledare av övningen att på grund därav, att åtskilliga icke kreverade handgranater efter övningens slut kvarlägo på övningsplatsen, låta icke blott uppsätta varningsanslag utan även avspärra området. Genom underlåtenhet att vidtaga sistnämnda åtgärd hade Danielson visat försumlighet i tjänsten och vållat de kroppsskador, som drabbat flickorna Ek, Lundell, Ohlsson och Berglund. Fältkrigsrätten dömde Danielson dels att undergå tio dagars vaktarrest och dels att till kronan utgiva 50 dagsböter om 5 kronor. Härjämte förpliktades Danielson att utgiva ersättning för de uppkomna skadorna, varvid dock skadeståndet till Elvy Ek jämkades till två tredjedelar av belopp var till skadan uppskattades, emedan Elvy ansågs ha genom eget vållande medverkat till de skador hon ådragit sig. Krigshovrätten fann enligt utslag den 10 september 1943 som vunnit laga kraft att, enär vållande till olyckshändelsen icke kunde i någon mån läggas Elvy Ek till last, jämkning i skadeståndsbeloppet icke skulle äga rum.

Genom domstolarnas utslag ålades Danielson utbetala följande belopp:

Till Elvy Ek *dels* genast för förstörda kläder, läkarintyg, vård, emaljögön, protes, resor, sveda och värk samt lyte och framtida men sammanlagt 19 550 kronor 57 öre jämte ränta, *dels ock* årlig livränta från och med den 11 april 1943 till den 11 april 1947 med 800 kronor, från och med den 11 april 1947 till den 11 april 1950 med 1 500 kronor samt från och med den 11 april 1950 så länge hon lever med 2 000 kronor,

till Kvillinge sockens erkända sjukkasse för vård av Elvy Ek 137 kronor 56 öre,

till Birgit Lundell *dels* genast för förstörda kläder, vård, intyg, resekostnader, sveda och värk samt lyte och framtida men sammanlagt 4 925 kronor jämte ränta, *dels ock* årlig livränta från och med den 11 februari 1947 till den 11 februari 1949 med 200 kronor, från och med den 11 februari 1949 till den 11 februari 1952 med 375 kronor samt från och med den 11 februari 1952 så länge hon lever med 500 kronor,

till Silvy Ohlsson för förstörda kläder, vård, läkarintyg, resor samt sveda och värk 655 kronor 80 öre jämte ränta

samt till Inger Berglund *dels* genast för förstörda kläder, sjukvård, ögonprotes, resor, sveda och värk samt lyte 4 927 kronor 25 öre jämte ränta, *dels ock* årlig livränta från och med den 10 augusti 1944 till den 10 augusti 1946 med 375 kronor samt från och med den 10 augusti 1946 så länge hon lever med 500 kronor.

Härutöver har Danielson förpliktats utgiva sammanlagt 1 165 kronor 50 öre till statsverket och enskilda personer i rättegångskostnader.

Sedan Danielson visat sig icke kunna gälda dessa skadestånd, ha de skadade stämt kronan med yrkande att utfå ersättning. Kronan har sedermera genom laga kraftvunna domar förpliktats att utgiva skadestånd i anledning av olyckan i huvudsaklig överensstämmelse med vad enligt det nyss sagda ålagts Danielson, delvis med något högre belopp. I två av fallen ha de ersättningsberät-

tigade till kronan överlätit sin skadeståndsrätt mot Danielson. Jämväl i de båda övriga fallen lärer kronan, oktadt formell överlåtelse icke skett, vara berättigad att av Danielson söka åter vad kronan utgivit eller kommer att utgiva i anledning av olyckan.

I en den 4 januari 1947 dagtecknad skrift har Danielson hos Kungl. Maj:t anhållit att av nåd bliva befriad från skyldighet att återgålda till kronan vad kronan enligt berörda domar utgivit eller kommer att utgiva i anledning av olycksfallet. Danielson har härvid framhållit i huvudsak följande.

Danielson som innehar beställning såsom löjtnant vid Upplands regemente är sedan oktober 1942 gift och har två barn om tre respektive ett halvt år. Han äger ingen förmögenhet och har ingen annan inkomst än den han åtnjuter i egenskap av officer. Det är därför för honom från ekonomisk synpunkt omöjligt att fullgöra den skadeståndsskyldighet som åvilar honom.

Liksom övriga kompanichefer var Danielson vid tiden för olyckan mycket hårt pressad och ansträngd. Han upprätthöll kompanichefsbefattning, vilken egentligen är kaptensbeställning, trots att han vid denna tid icke varit officer mer än två och ett halvt år. Det ansvar och den arbetsbörda som detta innebar ledde ofta till överansträngning. Med hänsyn till krigsläget vid tiden i fråga ansågs det nödvändigt att vidtaga alla åtgärder för att göra soldaterna färdiga för krig. Detta var orsaken till att han åtog sig att leda en övning i handgranatkastning för ett annat kompani än sitt eget och trots att han deltagit i en övning i bataljonsförband hela natten före den dag då olyckshändelsen inträffade. Han ville framhålla detta som en förklaring till att efter övningen i handgranatkastning hans omdöme brustit i en detalj, nämligen övningsplatsens avspärning.

Försvarets civilförvaltning, som införskaffat utredning rörande sökandens ekonomiska förhållanden jämte vederbörande regementschefs yttrande över ansökningen, har i utlåtande den 11 mars 1947 i likhet med regementschefen förklarat sig anse, att Danielson bör helt befrias från skadeståndsskyldighet gentemot kronan, samt härutinnan anfört följande.

Av den ekonomiska utredningen framgår, att Danielson är gift och har två underåriga barn samt att hans avlöning utgör familjens enda tillgång. Handlingarna i ärendet utvisa, att han i början av år 1943 befunnits sakna utmättningsbara tillgångar för att gälda rättegångskostnader tillerkända en av målsägarna. Danielson kan uppenbarligen icke antagas bliva i stånd att gälda sin skuld till statsverket; den årliga räntan på utdömda engångsersättningar och livräntor uppgår redan nu till en väsentlig del av hans årliga inkomst.

Av vederbörande regementschefs yttrande och av ämbetsverket under hand från arméinspektionen inhämtade upplysningar framgår, att Danielson vunnit första anställning vid försvaret som officer i reserven men efter kompletterande utbildning, som på grund av rådande förhållanden måst forceras, antagits till officer på aktiv stat år 1941. Hans förhållandevis mindre kvalificerade utbildning kan knappast ha bibringat honom den rutin och säkerhet i val av åtgärder i olika situationer, som bör kunna förväntas av officer med sedvanlig utbildning till officer på aktiv stat. I betraktande härav förefaller hans underlåtenhet att i föreskriven ordning avspärra det farliga området — vilken underlåtenhet ligger till grund för skadeståndsskyldigheten — redan i och för sig förhållandevis ursäktlig. Härtill kommer emellertid, att olyckan inträffat vid en tidpunkt, då det allmänna läget enligt uppgift ansetts innebära risk för krigsfall och föranlett forcerad utbildning vid det fältregemente Danielson till-

hörde; själv har han framhållit, att han natten före olyckan deltagit i en bataljonsövning. Dessa omständigheter kunna tjäna som en viss förklaring till att Danielson vid avslutandet av övningen i handgranatkastning icke haft sin uppmärksamhet riktad på nödvändigheten av att inhägna det område, där de icke kreverade granaterna fallit ned.

Det bör icke heller bortses från att skadornas omfattning måste tillskrivas en ovanligt olycklig kombination av yttre omständigheter.

Statskontoret har i utlåtande den 16 april 1947 anført.

Med hänsyn till omständigheterna i ärendet kan statskontoret icke dela den av försvarets civilförvaltning hävdade uppfattningen, att Danielson bör helt befrias från sin återbetalningsskyldighet till kronan. Statskontoret vill för sin del förorda, att ansökningen på det sätt bifalles, att Danielson medgives befrielse från återbetalningsskyldighet, därest han till kronan årligen inbetalar visst belopp, förslagsvis 500 kronor (jfr proposition 87/1945, 4:o).

Departementschefen. Av handlingarna i ärendet framgår, att Danielson gjort sig skyldig till försummelse såsom övningsledare genom att underlåta att avspärra övningsområdet. Han har härigenom ådragit sig betydande ersättningsskyldighet gentemot kronan. Att Danielson trots sin ungdom och brist på rutin tjänstgjorde i kompanichefsbefattning och vid olyckstillfället var hårt ansträngd, måste emellertid betraktas som mildrande. Hänsyn härtill torde ha tagits vid straffmätningen. Det synes skäligt, att dessa omständigheter beaktas även vid bedömande av Danielsons ersättningsskyldighet gentemot kronan. Då härjämte Danielsons ekonomiska ställning uppenbarligen gör det synnerligen svårt för honom att utgiva något som helst skadestånd, vill jag förorda, att Danielson befrias från ersättningsskyldighet till kronan.

Under åberopande av det anförda hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen medgiva,

att löjtnanten vid Upplands regemente J. A. Danielson befrias från återbetalningsskyldighet till kronan för dess utbetalningar i anledning av olycksfall den 9 april 1942 i Graversfors.

4:o.

Den 1 april 1943 hade fanjunkaren *Henry Ludvig Bernhard Wieselgrens* son Gösta Henry, född den 23 december 1935, åtkommit sin faders tjänstepistol och råkade med denna skjuta målaren värnpliktige 7437—1—30 A. B. H. Blomhagen, vilken erhöll så svåra kroppsskador att han senare samma dag avled. I anledning av olycksfallet förde vederbörande krigsfiskal ansvarstalan mot Wieselgren vid krigsrätt för tjänsteförsummelse och vållande till annans död. Riksförsäkringsanstalten yrkade förpliktande för Wieselgren att ersätta anstalten för från denna utgående livräntor till Blomhagens änka och barn. Blomhagens änka förde ersättningstalan mot Wieselgren för egen del och för sina tre minderåriga barn.

Krigsrätten och krigshovrätten, där Wieselgren besvärade sig, ha meddelat utslag den 22 februari respektive den 27 oktober 1944. Av utslagen inhämtas följande.

Wieselgren hade från slutet av januari 1943 haft en av honom för tjänstebruk innehavd pistol förvarad i dess fodral, vilket varit inhängt i en olåst garderob i Wieselgrens bostad inom sjukavdelningen vid regementet. Fyra skarpa patroner hade varit anbragta i pistolens magasin, vilket enligt Wieselgrens antagande icke varit fullt införd i kolven. I patronläget hade icke funnits någon patron införd. Den 1 april 1943, då Wieselgren för vård intagits på garnisonssjukhuset i Stockholm, hade hans son Gösta Henry tagit pistolen ur fodralet i garderoben och därefter med vapnet omedelbart begivit sig till lägenhetens kök, där Blomhagen uppehållit sig sysselsatt med arbete. Sedan Gösta Henry med pistolen företagit några handgrepp så att en patron kommit att införas i patronläget, hade han gått fram till Blomhagen och tryckt pistolen mot vänstra delen av dennes rygg samt verkställt avfyring med påföljd att Blomhagen tillfogats så svår kroppsskada, att han senare samma dag avlidit.

Enär det ansågs ha ålegat Wieselgren såsom tjänsteplikt att ha pistolen så förvarad, att den icke varit åtkomlig för Gösta Henry, dömdes Wieselgren för vårdslöshet i fullgörande av tjänsteplikt och vållande till Blomhagens död att undergå disciplinstraff av arrest utan bevakning tio dagar. Härjämte förpliktades Wieselgren att till statsverket återgälda kostnaden för rättsmedicinsk besiktning av Blomhagens döda kropp med 50 kronor.

Vidare ålades Wieselgren i anledning av målsägandetalan att utgiva ersättning till arméförvaltningen, riksförsäkringsanstalten och Blomhagens efterlevande.

Till arméförvaltningen förpliktades Wieselgren utgiva i utbetalad begravningshjälp 250 kronor jämte ränta och i rättegångskostnad 25 kronor.

Till riksförsäkringsanstalten ålades Wieselgren utgiva dels vad anstalten till och med den 1 mars 1944 utbetalat i livräntor till änkan och barnen Blomhagen, tillsammans 1 320 kronor, dels ock månatligen i förskott med början den 2 mars 1944 vad riksförsäkringsanstalten tillerkänt änkan och barnen i livränta, nämligen till änkan Blomhagen 480 kronor årligen så länge hon förbleve ogift samt till vart och ett av makarna Blomhagens minderåriga barn, Vivi-Ann född den 19 juni 1936, Sven Ove född den 30 oktober 1938 och Lars Ake född den 12 februari 1942, en årlig livränta av 320 kronor att för varje barn utgå till dess det uppnått sexton års ålder. Härjämte förpliktades Wieselgren att ersätta riksförsäkringsanstaltens rättegångskostnader med 25 kronor.

Till änkan Blomhagen för egen del och i hennes egenskap av förmyndare för barnen förpliktades Wieselgren att räknat från och med den 2 april 1943 utgiva i årliga livräntor dels för hennes egen del 900 kronor så länge hon lever ogift, dels ock för vart och ett av nämnda tre barn 500 kronor till dess barnet fyllt sexton år, dock med rätt för Wieselgren att på dessa livräntor avräkna dels vad änkan Blomhagen för angivna tider utbetkommit eller kommer att erhålla från riksförsäkringsanstalten i livräntor och dyrtidstillägg därå, dels ock ett belopp av 11 689 kronor 5 öre, som åt änkan Blomhagen insamlats vid regementet och genom Stockholmstidningen-Stockholms Dagblad.

(Vid fastställande av Wieselgrens skadeståndsskyldighet togs jämväl hänsyn till den förbättring i förmögenhetsvillkoren änkan Blomhagen och hennes minderåriga barn vunnit genom en av Aftontidningen anordnad insamling.) Härjämte ålades Wieselgren att ersätta änkan Blomhagen hennes rättegångskostnader med 50 kronor.

I en den 31 januari 1947 dagtecknad skrift har Wieselgren anhållit att bli befriad från ersättningsskyldighet i anledning av Blomhagens död.

Riksförsäkringsanstalten har den 30 maj 1947 avgivit utlåtande i ärendet. Av utlåtandet bilagd utredning rörande Wieselgrens ekonomiska förhållanden framgår, att Wieselgren, som är född 1896, den 1 oktober 1946 med pension avgick ur aktiv tjänst och sedan dess innehar en arvodesbefattning vid flygförvaltningen med en lön som i april 1947 uppgick till 690 kronor i månaden. Under den tid han innehar denna befattning uppbär han icke pension. Han åtnjuter icke annan inkomst än lönen och äger icke fast egendom. Han har skulder på sammanlagt 750 kronor. Förutom sonen Gösta Henry har han i sitt äktenskap ett barn fött den 28 juli 1933. Hans hustru åtnjuter icke egen inkomst. — Med hänsyn till vad som upplysts om Wieselgrens ekonomiska förhållanden och i betraktande av de omständigheter, varunder olycksfallet inträffade, har riksförsäkringsanstalten förklarat sig icke vilja motsätta sig att Wieselgren befrias från ersättningsskyldighet gentemot riksförsäkringsanstalten i förevarande fall.

Statskontoret har i ett den 18 juni 1947 avgivet utlåtande med hänsyn till föreliggande omständigheter tillstyrkt, att framställning göres till riksdagen om befrielse för Wieselgren från honom åvilande ersättningsskyldighet till riksförsäkringsanstalten.

Departementschefen. Med hänsyn till Wieselgrens relativt begränsade ekonomiska möjligheter och till de förhållanden under vilka olyckan inträffade anser jag i likhet med myndigheterna, att Wieselgren bör befrias från honom åvilande ersättningsskyldighet till riksförsäkringsanstalten. Därest sådan befrielse medgives, kommer Wieselgren i fortsättningen vara skyldig att årligen utgiva till änkan Blomhagen 420 kronor och till vardera av hennes barn till dess det fyllt sexton år 180 kronor eller således tills vidare 960 kronor. Med hänsyn till att kronans skyldighet att svara för Wieselgrens vållande ger rum för tvekan har jag ansett frågan om befrielse för Wieselgren från ersättningsskyldighet mot Blomhagens efterlevande genom kronans övertagande av denna skyldighet i allt fall icke för närvarande böra upptagas till prövning. I detta sammanhang må nämnas, att såvitt gäller Wieselgrens ersättningsskyldighet till arméförvaltningen Kungl. Maj:t meddelat beslut därutinnan den 14 februari 1947.

Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen medgiva, att fanjunkaren i trängens reserv H. L. B. Wieselgren befrias från honom enligt krigshovrättens utslag den 27 oktober 1944 åvilande ersättningsskyldighet till riksförsäkringsanstalten.

5:o.

Genom Stockholms rådhusrätts och Svea hovrätts domar den 1 augusti 1928 respektive den 8 februari 1929 förpliktades kronan och *Kurt Vilhelm Hofer* (föret med tillnamnet Andersson) att solidariskt gälda vissa rättegångskostnader med sammanlagt 405 kronor 50 öre. Den på Hofer belöpande summan, 202 kronor 75 öre jämte ränta, har sedermera trots upprepade försök av statskontoret, som till vederbörande utanordnat beloppet, icke kunnat indrivas hos Hofer.

De närmare omständigheterna voro följande.

Den 20 april 1927 kolliderade i korsningen av Hantverkargatan och Polhemsgatan i Stockholm en droskbil, förd av montören Oscar Emanuel Blomgren och tillhörig droskägaren Erik Torsten Andréé, samt en kronan tillhörig, med sidvagn försedd motorcykel, förd av Hofer, vilken vid denna tid var anställd såsom korpral vid fälttelegrafkåren.

Sedan allmän åklagare fört talan vid Stockholms rådhusrätt mot Hofer och Blomgren, frikändes Hofer genom utslag den 12 juli 1927. Beträffande Blomgren anförde rådhusrätten i utslag den 22 november 1927, att genom vad i målet förekommit blivit utrett, att Blomgren underlåtit att, på sätt honom ålegat, låta den av Hofer förda motorcykeln, vilkens kurs skurit den av Blomgren hållna och som ostridigt befunnit sig på hans vänstra sida, köra först, samt därigenom varit vållande till uppkomna skador. För ovarsamt förande av motorfordon dömdes Blomgren att böta 200 kronor. Härjämte förpliktades Blomgren att i skadestånd utgiva, dels till Hofer, vilken icke såvitt visats genom eget vållande medverkat till honom tillfogade skador, för sveda och värk 300 kronor samt för mistad arbetsförtjänst 675 kronor, dels ock till arméförvaltningen 465 kronor 78 öre.

Båda nu nämnda utslag vunno laga kraft. Vid verkställighetsförsök den 8 februari 1928 befanns Blomgren sakna utmättningsbar tillgång till gäldande av kronans fordran enligt utslaget den 22 november 1927. Med anledning härav bemyndigade arméförvaltningen sin ombudsman att anhängiggöra talan mot Andréé såsom ägare till den av Blomgren förda bilen med yrkande om åläggande för denne att till kronan utgiva det skadeståndsbelopp som Blomgren enligt utslaget den 22 november 1927 förpliktats utgiva. I samband därmed torde Hofer av ombudsmannen ha underrättats om den ifrågasatta stämningen, därvid i Hofers intresse torde ha framhållits, att kronan ämnade föra talan mot Andréé, att det därvid syntes vara ett intresse för Hofer att föra en motsvarande talan samt att Hofer skulle kunna påräkna nödigt biträde för att anhängiggöra och utföra talan genom ombudsmannen utan kostnad. Kronan hade ett indirekt intresse av att en värnpliktig motorförare i ett fall som detta bereddtes tillfälle att göra sin rätt gällande mot den som kunde antagas äga medel att ersätta den värnpliktiges skador.

Sedan Hofer förklarar sig önska att jämte kronan föra talan mot Andréé, åtog sig arméförvaltningens ombudsman att utan ersättning föra hans talan inför rådhusrätten. Efter det att kronan och Hofer i februari 1928 stämt Andréé till Stockholms rådhusrätt, meddelade rådhusrätten den 1 augusti

samma år dom, varigenom käromålet ogillades under motivering, att bilen av Blomgren brukats utan lov av Andréé. Kronan och Hofer förpliktades att ersätta Andréés rättegångskostnader med 250 kronor jämte protokollslösen. Sedan såväl kronan som Hofer vädjat emot rådhusrättens dom, fann Svea hovrätt i dom den 8 februari 1929 icke skäl göra ändring i rådhusrättens dom, varjämte kronan och Hofer förpliktades att solidariskt ersätta Andréés kostnader i hovrätten med 100 kronor ävensom vad Andréé visade sig hava utgivit för hovrättens dom.

Sedan de sammanlagda rättegångskostnaderna, 405 kronor 50 öre, av statskontoret utanordnats till Andréé och ämbetsverket åt sin ombudsman uppdragit att från Hofer indriva vad på honom belöpte, införskaffade ombudsmannen från Hofer en den 13 maj 1930 dagtecknad skuldförbindelse varigenom Hofer förband sig att till statskontoret eller order den 1 oktober 1930 betala ett belopp av 202 kronor 75 öre. Då Hofer icke på förfallodagen inbetalade beloppet, blev han efter lagsökning genom överståthållarämbetets utslag den 16 september 1931 förpliktad att till statskontoret utgiva sagda belopp jämte sex procent årlig ränta därå från den 5 september 1931 tills betalning skedde ävensom ersättning för statskontorets kostnader i lagsökningsmålet med 18 kronor. Sedan Hofer den 6 oktober 1931 vid försök till verkställighet av nämnda utslag befunnits sakna utmättningsbara tillgångar, blev kronans fordran genom beslut av statskontoret den 1 december 1931 överförd till osäkra fordringar. Även vid senare försök till verkställighet, den 18 februari 1937 och den 7 mars 1942, har Hofer visat sig sakna utmättningsbar egendom.

I skrivelse den 12 april 1947 har Hofer anhållit att bliva befriad från ersättningsskyldighet till kronan på grund av berörda domstolsutslag och därvid framhållit bland annat följande.

Hofer hade tillräkts av arméförvaltningens ombudsman att gemensamt med kronan uttaga stämning på Andréé i egenskap av ägare till den av Blomgren förda automobilen. Då saken enligt Hofers uppfattning föreföll klar och han sålunda tillråddes begära ersättning för den skada som vållats honom, medgav han, att sådant ersättningsyrkande skulle framställas. Enär Hofer var medellös, ersatte statsverket de kostnader som genom hovrättens dom drabbat honom, varefter han den 13 maj 1930 kallades till ombudsmannen i statskontoret för att underteckna en revers. Vid undertecknandet av denna yttrade ombudsmannen ungefär följande: »Det här måste vi få påskrivet», varpå han, då Hofer påpekade att kronan väl skulle betala kostnaderna, yttrade ungefärligen: »Det blir väl att vi få skriva av det.» Därest Hofer vetat, att kronan icke ämnade betala rättegångskostnaderna, hade han icke skrivit på reversen. Åren 1932 och 1937 företogs utmätningar men kunde ingenting tagas i mät. Även vid dessa tillfällen talades det om avskrivning. Hofer trodde sedan, att ärendet verkligen var avskrivet, tills han i januari 1947 åter anmodades erlagga kostnaderna. Det hade under alla dessa år förefallit honom klart och tydligt, att dessa kostnader skulle bestridas av kronan, enär han hade rätts att taga ut stämning mot Andréé. Det hade för Hofer varit påfrestande att under dessa år få mottaga påminnelser och stämningssåtgärder, vilket orsakat honom psykiskt lidande. Dessutom hade genom räntekostnaderna skulden blivit ännu större vilket han kände ännu orättvisare, enär han ansåg sig ha blivit vilseledd i detta ärende.

Statskontoret har med överlämnande av en den 16 juli 1947 dagtecknad promemoria avgivit utlåtande.

Av promemorian framgår att statskontoret, oaktat flera utmätningförsök blivit verkställda och mer än fem år förflutit mellan varje, icke ansett sig böra avskrika fordringen med stöd av kungörelsen den 29 september 1911, nr 106, angående extra ordinarie avskrivning av vissa kronans utestående fordringar, enär ämbetsverket haft anledning antaga att fordringen kunde komma att framdeles gäldas. Det framhålles, att Hofer innehar anställning hos AB Stockholms spårvägar såsom kontrollör med en lön som i juli 1947 uppgick till 779 kronor i månaden inklusive indextillägg.

I sitt utlåtande framhåller statskontoret, att ämbetsverket med hänsyn till vad numera blivit upplyst rörande de omständigheter, som ligga bakom uppkomsten av ifrågavarande fordran, icke vill motsätta sig, att Hofer befrias från vidare betalningsskyldighet för sin skuld till statsverket.

Försvarets civilförvaltning och arméförvaltningens tygavdelning ha i utlåtande den 29 juli 1947 i likhet med statskontoret tillstyrkt bifall till ansökan.

Departementschefen. På grund av vad i ärendet upplysts angående det sätt på vilket kronans fordran mot Hofer uppkommit anser jag starka billighetsskäl tala för bifall till Hofers framställning. I likhet med myndigheterna finner jag sålunda, att Hofer bör befrias från vidare betalningsskyldighet för sin skuld till statsverket.

Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen medgiva, att Kurt Vilhelm Hofer befrias från honom enligt överstatshållarämbetets utslag den 16 september 1931 åvilande betalningsskyldighet till statskontoret.

6:o.

Den 18 december 1945 ägde en sammanstötning rum på Klostergatan i Ljungbyheds municipalsamhälle mellan en kronan tillhörig motoreykel förd av vid Skånska pansarregementet civilanställd montören Nils Ebbe Anton Lindgren samt en cykel på vilken snickaren *Algot Leonard Bergkrantz* färdades. Såsom vållande till uppkomna skador förpliktades Bergkrantz att till kronan utgiva skadestånd.

Norra Asbo häradsrätt yttrade beträffande ansvarsfrågan i utslag den 7 oktober 1946 följande.

Av utredningen i målet framgår, att den 18 december 1945 sammanstötning ägt rum å Klostergatan i Ljungbyheds municipalsamhälle mellan en kronan tillhörig motoreykel, vilken av Lindgren framförts å nämnda gata norrut, samt en av Bergkrantz å gatan i motsatt riktning förd velociped; att gatan är nästan rak samt sikten från kollisionplatsen fri, åt söder på en sträcka av 100 å 150 meter och åt norr längre; att Lindgren fört motoreykeln på vänstra sidan av gatan i färdriktningen med ganska låg hastighet och därvid på ett avstånd av cirka 150 meter iakttagit Bergkrantz åkande velociped

ungefär mitt i gatan Lindgren tillmötes med huvudet något nedböjt; att Bergkrantz, efter att ha fört velocipeden på sin vänstra sida av gatan, utan att göra tecken till ändrad färdriktning kört snett över körbanan hän mot gatans västra sida i avsikt att fortsätta färden å en gatan åt väster anslutande avtagsväg; att sammanstötningen härunder ägt rum, varvid Lindgren och Bergkrantz samt fordonen skadades; samt att Bergkrantz enligt egen uppgift icke före kollisionen iakttagit motorcykeln.

Vad sålunda förekommit måste anses giva vid handen, att Bergkrantz ej iakttagit all den omsorg och varsamhet som till förekommande av olycksfall betingats av omständigheterna med påföljd att sammanstötningen ägt rum men att Lindgren ej gjort sig förfallen till ansvar i åtalade hänseendet.

På grund härav prövar häradsrätten, med ogillande av den mot Lindgren förda ansvarstalan, lagligt döma Bergkrantz jämlikt 2 § och 38 § 1 mom. vägtrafikstadgan den 23 oktober 1936 för ovarsam framfart å velociped att till kronan utgiva tjugo dagsböter å en krona till kronan.

Härjämte ålade häradsrätten Bergkrantz att i skadestånd till kronan utgiva för reparation av motorcykeln 31 kronor 50 öre, i stilleståndsersättning 10 kronor, för sjukhusvård, massage m. m. åt Lindgren tillhoppa 245 kronor samt för lön utgiven till Lindgren för tiden till och med den 24 augusti 1946 sammanlagt 3 000 kronor 60 öre eller tillhoppa 3 287 kronor 10 öre jämte ränta. Bergkrantz ålades jämväl att ersätta kronan kostnaderna för målet med 75 kronor.

Häradsrättens utslag har vunnit laga kraft.

I en den 12 maj 1947 dagtecknad skrift har Bergkrantz anhållit att bliva befriad från ersättningsskyldigheten till kronan och därvid anfört bland annat följande.

Bergkrantz hade icke överklagat häradsrättens utslag enär han var medveten om att han icke iakttog tillräcklig försiktighet vid kollisionstillfället. Han var 69 år gammal då olyckan hände och kunde därför icke reagera så snabbt som är behöfligt vid dylika tillfällen. Detta borde enligt hans mening knappast vara straffbart. Det honom ådömda ersättningsbeloppet har han ingen möjlighet att betala då han nu är för gammal för något nämnvärt förvärsarbete. Han kan icke påräkna mer än högst 500 kronor i årsinkomst under år 1947. Någon förmögenhet äger han icke. Det är tröstlöst för honom att, då han nu fyllt 70 år och är hänvisad att leva enbart på folkpension, ha hängande över sig i sin återstående livstid ett skuldbelopp, som han aldrig har någon utsikt att kunna betala.

Försvarets civilförvaltning som införskaffat utredning angående Bergkrantz' ekonomiska ställning och *arméförvaltningens tygavdelning* ha i utlåtande den 15 juli 1947 tillstyrkt framställningen och anfört följande.

Bergkrantz som är änking och uppnått en ålder av i det närmaste 70 år har endast obetydlig årsinkomst. Han äger, förutom vissa tillgångar av ringa värde, en fastighet i Ljungbyheds municipalsamhälle, taxerad till 8 000 kronor och belånad för 4 300 kronor. Fastighetens saluvärde torde med hänsyn till byggnadernas tillstånd knappast överstiga taxeringsvärdet. Bergkrantz häftar enligt revers den 18 april 1946 i skuld för icke utbetald lön till sin dotter Svea, som sedan flera år vistats i föräldrahemmet och skött hushållet åt fadern. Ordföranden i Riseberga kommunalfullmäktige har vitsordat Bergkrantz' uppgifter och tillstyrkt ansökan.

Med hänsyn till såväl Bergkrantz' ålder och svaga ekonomi som omstän-

digheterna i övrigt anse sig ämbetsverken böra tillstyrka bifall till ansökningsen.

Statskontoret har i avgivet utlåtande anfört, att statskontoret med hänsyn till föreliggande omständigheter icke vill motsätta sig, att Bergkrantz befrias från vidare ersättningsskyldighet, därest han inom viss tid inbetalar 300 kronor.

Departementschefen. Med hänsyn till Bergkrantz' höga ålder och svaga ekonomiska ställning finner jag mig böra tillstyrka att Bergkrantz helt befrias från vidare ersättningsskyldighet till kronan.

Under återopande av vad sålunda anförts får jag hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen medgiva,

att Algot Leonard Bergkrantz befrias från honom enligt Norra Asbo häradsrätts utslag den 7 oktober 1946 åvilande ersättningsskyldighet till kronan.

7:o.

I samband med avrustningen av 5. kompaniet I 45, som varit organiserat under tiden den 19 mars—den 21 september 1944, framkommo vissa brister i kassabehållningen för det fältmarketenteri som varit anordnat vid kompaniet. I anledning härav ålades värnpliktige sergeanten nr 1092—31—31 *K. G. V. Larsson*, värnpliktige korpralen nr 2159—12—42 *F. Hansson* samt värnpliktige nr 463—34—40 *A. R. Björnberg* såsom närmast ansvariga för kontrollen över marketenteriets skötsel att till AB Maltegie Vattenfabrik, vars fordran hos marketenteriet icke kunnat till fullo gäldas, solidariskt utgiva 1 246 kronor 58 öre. Ifrågakarande fordran har sedermera övertagits av försvarets civilförvaltning som till bolaget inbetalat beloppet. De närmare omständigheterna voro följande.

Vid det av 5. kompaniet I 45 anordnade fältmarketenteriet hade Larsson fungerat såsom marketenterinämndens ordförande, Hansson såsom kommissarie samt Björnberg och värnpliktige nr 1417—15—43 *S. G. Leire* såsom revisorer. Såsom marketentare hade tjänstgjort värnpliktige nr 1429—28—41 *R. Andersson*. Vid slutredovisning av marketenteriets rörelse hade det visat sig, att enär de kontanta tillgångarna uppgått till allenast 693 kronor medel saknades att till fullo betala en räkning från AB Maltegie Vattenfabrik å 1 939 kronor 58 öre.

Ärendet hänsköts till regementskrigsrätten vid Älvsborgs regemente, som i utslag den 27 juni 1945 anförde bland annat följande.

Larsson hade i åtskilliga hänseenden brustit i de förpliktelser som enligt Soldatinstruktion för krigsförvaltning, intendentur- och kommissarietjänst ålegat honom såsom marketenteriets föreståndare. Han hade sålunda underlåtit att i kassaboken införa belopp av influtna försäljningsmedel och att bestyrka detta med sitt namn. Han hade försummat att minst en gång i veckan övervaka sammanräkningen av kassabehållningen. Han hade icke verkställt

föreskriven inventering av marketenteriets varulager eller fört protokoll över inventeringen. Vidare hade han underlåtit att upprätta förslag till prislista och att utöva nödig tillsyn och övervakning av att gällande föreskrifter följts. Hansson hade underlåtit att mottaga dagskassan av marketentaren och att kvittera densamma samt att föra kassa- och varubok. Andersson hade underlåtit att lämna dagskassan till kommissarien samt hade tillåtit personer, som icke varit därtill beordrade, att biträda i marketenteriet. Björnberg och Leire hade såsom revisorer vid granskningen icke noggrant kontrollerat, att verifikationer varit försedda med godtagbar kvittens eller att marketentaren på vederbörlig räkning, följesedel eller försäljningsnota kvitterat mottagandet av varor. Björnberg och Leire hade dessutom icke övervakat, att gällande bestämmelser åtlutts.

Regementskrigsrätten, som fann vad Andersson låtit komma sig till last icke vara av beskaffenhet att medföra ansvar, ogillade åklagarens talan mot honom samt dömde Larsson, Hansson, Björnberg och Leire för försummelse av tjänsteplikt att undergå vaktarrest, Larsson och Hansson i sex dagar samt Björnberg och Leire i tre dagar. Därjämte förpliktades Larsson, Hansson, Björnberg och Leire att solidariskt gottgöra AB Maltegie Vattenfabrik skillnaden mellan 1 939 kronor 58 öre och i marketenterikassan befunden behållning, 693 kronor, eller således 1 246 kronor 58 öre.

Genom samma krigsrättsutslag dömdes därjämte fem värnpliktiga, vilka befunnits ha ur marketenteriet tillgripit varor, för snatteri och förpliktades att i skadestånd till kronan utgiva ersättning för vad de tillägnat sig från marketenteriet.

Regementskrigsrättens utslag har vunnit laga kraft utom beträffande Leire, som anförde besvär däröver.

Krigshovrätten upphävde genom utslag den 19 mars 1946 krigsrättens utslag såvitt gällde Leire och ogillade mot honom förd talan, enär av utredningen icke kunde anses framgå, att Leire vid fullgörandet av uppdraget att såsom revisor granska marketenteriets rörelse och räkenskaper låtit någon försummelse komma sig till last av beskaffenhet att för honom böra medföra ansvar eller skadeståndsskyldighet.

Krigshovrättens utslag har vunnit laga kraft.

I skrivelse den 4 september 1945 hemställde försvarets civilförvaltning om anvisande av medel för slutlig reglering av den uppkomna medelsbristen. Genom Kungl. Maj:ts beslut den 5 oktober 1945 anvisades för ändamålet 1 246 kronor 58 öre från fjärde huvudtitelns anslag till extra utgifter, varvid föreskrevs att medel, som på grund av omständigheterna i målet kunde uttagas från Larsson, Hansson, Björnberg och Leire, skulle tillgodoföras nämnda anslag.

I en den 27 april 1946 dagtecknad skrift ha Larsson, Hansson och Björnberg anhållit att bliva befriade från fullgörandet av skadeståndsskyldigheten. De ha därvid framhållit bland annat följande.

Larsson, Hansson och Björnberg levde alla tre i små ekonomiska förhållanden, varför det icke utan stora försakelser vore möjligt för dem att full-

göra dem ådömd betalningsskyldighet. Larsson och Björnberg vore gifta, och Larsson hade två minderåriga barn. Hansson vore försörjningspliktig mot aldrig moder.

Redan under målets handläggning hade framkommit en del omständigheter, som tytt på att bristen i marketenterikassan åtminstone delvis berott på att varor tillgripits ur marketenteriets förråd. Att stöder förekommit hade i målet blivit styrkt. Att stöder förekommit i betydligt större omfattning än vad som blivit fastslaget kunde med säkerhet antagas. Efteråt hade de från olika håll hört, att tillgrepp av varor skett i stor omfattning.

Den som förestått marketenteriet och som väl närmast bort svara för att varorna icke bleve stulna hade frikänts. Larsson, Hansson och Björnberg, vilka närmast haft i uppdrag att kontrollera rörelsen, hade däremot ansetts böra dömas, vilket de funnit i och för sig egendomligt. Deras mening vore icke att övervältra skulden på marketentaren, vilken tydligen haft god vilja och arbetat ihärdigt, men han syntes ha varit väl hygglig och låtit en del pojkar få för stor frihet.

De hade den uppfattningen, att, såsom deras ekonomiska förhållanden vore, det hade varit möjligt för dem att erhålla någon avprutning på skuldbeloppet hos den ursprunglige fordringsägaren. De ville icke tro, att deras situation blivit försämrad genom att försvarets civilförvaltning övertagit fordringen.

Försvarets civilförvaltning, som jämväl inkommit med utredning rörande Larssons, Hanssons och Björnbergs ekonomiska förhållanden, har i utlåtande den 7 januari 1947 föreslagit, att Björnberg helt befrias från ersättningskyldighet samt att Larsson och Hansson mot inbetalning av ett mindre belopp, förslagsvis 100 kronor vardera, befrias från återstående betalningsskyldighet, samt härutinnan anfört i huvudsak följande.

Av den införskaffade utredningen rörande vederbörandes ekonomiska förhållanden framginge, att Larsson, som vore lagerbiträde, hade försörjningsplikt mot hustru och två barn i åldern 10 respektive 6 år. Hans inkomster uppginge till cirka 350 kronor för månad varjämte hustrun genom hemsömnad förtjänade cirka 15 kronor för vecka. Hansson, som vore charkuterist, vore ogift och försörjningspliktig mot moder samt hade en veckolön av cirka 85 kronor, varav dock mer än halva beloppet toges i anspråk för bestridande av fasta utgifter. Björnberg slutligen, som till yrket vore ingenjör, hade en månadslön av cirka 420 kronor, medan hustruns inkomster uppginge till 235 kronor för månad.

Genom krigshovrättens utslag den 19 mars 1946 hade Leire frikänts från ansvars- och ersättningskyldighet. Då anledning icke funnes att förmoda, att Björnberg vid fullgörandet av sitt revisorsuppdrag gjort sig skyldig till svårare försummelser än Leire och det följaktligen kunde förutsättas, att jämväl hans ersättningskyldighet efter besvär skulle ha blivit upphävd, ansåge civilförvaltningen att hans ansökning borde bifallas.

Beträffande Larsson och Hansson syntes utredningen visa, att de grovt åsidosatt sina skyldigheter enligt föreskrifterna i då gällande Soldatinstruktion för krigsförvaltning, intendentur- och kommissarietjänst. Med hänsyn härtill och övriga omständigheter samt till Larssons och Hanssons ekonomiska ställning ansåge sig civilförvaltningen kunna tillstyrka att Larsson och Hansson, därest de inom viss tidrymd inbetalade ett mindre belopp, förslagsvis 100 kronor vardera, befriades från erläggande av återstående belopp.

Statskontoret har i utlåtande den 5 februari 1947 anslutit sig till vad civilförvaltningen anfört.

Departementschefen. I fråga om Björnberg ansluter jag mig till vad försvarets civilförvaltning och statskontoret anført och finner sålunda, att Björnberg bör helt befrias från honom åvilande ersättningskyldighet. För Larsson och Hansson ha myndigheterna funnit hel befrielse från ersättningskyldighet icke böra ifrågakomma med hänsyn till att Larsson och Hansson ansetts ha grovt åsidosatt sina skyldigheter enligt gällande förvaltningsföreskrifter. Av utredningen i ärendet framgår emellertid, att stölder från marketenteriet förekommit, och det kan icke anses osannolikt, att kassabristerna ha sin grund i dessa stölder. Vidare framgår, att förbandet varit förlagt på många olika platser, och det måste antagas, att kontrollen över marketenterimedlen härigenom försvårats. Såvitt handlingarna utvisa har varken Larsson eller Hansson tidigare haft någon praktisk erfarenhet av skötseln av marketenteri. Nu anförda skäl tala enligt min mening starkt för att jämväl Larsson och Hansson böra erhålla fullständig befrielse från ersättningskyldighet.

Under åberopande av det anförda får jag hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen medgiva,

att A. R. Björnberg, K. G. V. Larsson och F. Hansson befrias från dem enligt regementskrigsrättens vid Älvsborgs regemente utslag den 27 juni 1945 åvilande ersättningskyldighet till försvarets civilförvaltning.

8:o.

Den 30 september 1945 blev i Kristianstad en faktorn Olle Thorild tillhörig malteserhund ihjälbiten av en kronan tillhörig schäferhund, som löjtnanten vid Kronobergs regemente *Carl-Axel Ewert Wangel* mottagit till underhåll. Vid försök att lösgöra malteserhunden från schäferhunden tillfogades Thorild kroppsskada.

Sedan Thorild i anledning av det inträffade fört ansvars- och skadeståndstalan mot Wangel och kronan, utlät sig rådhusrätten i Kristianstad genom dom den 17 december 1945 i huvudsak sålunda.

I målet hade utretts, att en kronan tillhörig schäferhund, som av Wangel mottagits till underhåll, den 30 september 1945 under det den i Wangels sällskap var lös utomhus å allmän plats i Kristianstad ihjälbitit en Thorild tillhörig hund av malteserras samt att Thorild vid försök att lösgöra malteserhunden från schäferhundens grepp ådragit sig skador av beskaffenhet, som i målet åberopat läkarintyg närmare utvisade. Vidare hade utretts, att schäferhunden en dag i juli 1945 i Wangels närvaro bitit en annan hund. Enär schäferhunden sålunda visat benägenhet att bita hemdjur och på grund därav vid förstnämnda tillfälle icke bort vara lös utomhus, prövade rådhusrätten lagligt döma Wangel jämlikt lagen om tillsyn över hundar att till kronan utgiva tio dagsböter om fem kronor. Vidkommande Thorilds anspråk på ersättning för skador, som åsamkats honom vid försök att lösgöra malteserhunden, ansåges av omständigheterna framgå, att Thorild själv ensam vållat nämnda skador. Då kronan och Wangel jämlikt nyssnämnda lag vore pliktiga att er-

sätta de skador som orsakats av schäferhunden, prövade rådhusrätten rättvist i så måtto bifalla Thorilds skadeståndsyrkanden att Wangel och kronan förpliktades att solidariskt till Thorild utgiva ersättning med 510 kronor jämte ränta ävensom att ersätta dennes rättegångskostnader med 375 kronor jämte protokollslösen. Wangel förpliktades därjämte att ersätta statsverket förskjutten ersättning till ett vittne.

Sedan Thorild anfört besvär, har hovrätten över Skåne och Blekinge genom utslag den 10 maj 1946 prövat rättvist att — enär av utredningen framginge, att den Thorild tillfogade kroppsskadan orsakats av schäferhunden samt det icke kunde läggas Thorild såsom vållande till last att han på sätt som skett försökt lösgöra sin hund från schäferhundens grepp — med ändring av rådhusrättens dom i denna del förplikta Wangel och kronan att solidariskt utgiva, utöver Thorild av rådhusrätten tillerkända belopp, ersättning för sveda och värk, förlorad arbetsförtjänst, läkarkostnad och läkarintyg med 551 kronor 18 öre jämte ränta.

Kungl. Maj:t fann i utslag den 24 februari 1947 icke skäl att bifalla av kronan och Wangel gjorda ansökningar om tillstånd att fullfölja talan mot hovrättens utslag samt förpliktade kronan och Wangel att till Thorild solidariskt utgiva 100 kronor såsom ersättning för förklaringskostnaden.

Sedermera har Wangel i en skrift, som inkommit till försvarsdepartementet den 3 juli 1947, anhållit att bliva befriad från skyldighet att till kronan utgiva det skadeståndsbelopp, 1 668 kronor 81 öre, vilket han solidariskt med kronan förpliktats utgiva och å vilket kronan genom försvarets civilförvaltning framställt regresskrav mot honom. Wangel har härvid anfört, att fullgörande av ersättningskyldigheten skulle medföra, att hans möjligheter att fullgöra sin försörjningsplikt mot familjen — hustru och en dotter — i hög grad och under en längre tid skulle försvåras och allvarligen äventyras. Varken han eller hans hustru ägde någon privat förmögenhet. Han häftade i skuld till Sveriges Riksbank med 1 500 kronor för ett lån som han tagit för att finansiera bosättning och studier för inträde till krigshögskolan.

Försvarets civilförvaltning och *arméförvaltningens intendenturavdelning* ha i utlåtande den 22 juli 1947 anfört att ämbetsverken, som ansåge billighets-skäl tala för att kronan i förevarande fall icke i full utsträckning gjorde gällande sin regressrätt mot Wangel, tillstyrkte att Wangel befriades från återstående betalningsskyldighet, därest han inom viss tidrymd inbetalade ett mindre belopp, förslagsvis 100 kronor.

Statskontoret har i utlåtande den 20 augusti 1947 förklarat att, då Wangel av handlingarna att döma gjort sig skyldig till relativt grov vårdslöshet vid tillsynen över den skadegörande hunden, statskontoret icke ansåge sig kunna förorda så stor nedsättning av skadeståndsskyldigheten som föreslagits av försvarets civilförvaltning och arméförvaltningens intendenturavdelning. Enligt ämbetsverkets mening borde betalningsskyldigheten bestämmas till minst 200 kronor.

Departementschefen. I likhet med myndigheterna anser jag billighetsskäl tala för att kronan icke i full utsträckning gör sina regressanspråk gällande mot Wangel. Med hänsyn till Wangels ekonomiska ställning vill jag förorda, att Wangel, därest han inom tid som det torde få ankomma på Kungl. Maj:t att bestämma inbetalningar 100 kronor, befrias från ytterligare betalningsskyldighet till kronan i förevarande hänseende.

Under återopande av det anförda får jag hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen medgiva,

att löjtnanten vid Kronobergs regemente C. A. E. Wangel, därest han inom tid som Kungl. Maj:t bestämmer till försvarets civilförvaltning inbetalningar ett belopp av 100 kronor, befrias från återstående betalningsskyldighet till kronan på grund av Kungl. Maj:ts utslag den 24 februari 1947.

9:o.

Enligt kontrakt den 8 december 1919 med dåvarande arméförvaltningens artilleridepartement förband sig Karlshamns mekaniska verkstadsaktiebolag att leverera viss ammunition. I kontraktet föreskrevs, att bolaget skulle till artilleridepartementet avlämna säkerhet för dels återgäldandet av erhållet förskott å likviden för leveransen, 7 956 kronor, dels fullgörandet av övriga bolaget åliggande förbindelser intill ett ersättningsbelopp av 4 800 kronor. I anledning härav iklädde sig direktören M. M. Goldschmidt, ingenjören A. A. Ahlström och ingenjören K. A. H. Wettervik borgen för såväl förskottet som ersättningsbeloppet. Då bolaget icke inom föreskriven tid kunde fullgöra sitt åtagande, träffade artilleridepartementet avtal med annan firma, varvid kostnaderna med 16 541 kronor 65 öre överstego det med bolaget kontrakterade beloppet. Bolaget återbetalade därefter till artilleridepartementet förskottet jämte ränta. Under första hälften av år 1921 måste bolaget gå i konkurs, varvid artilleridepartementet bevakade kronans fordran. Sedan konkursen avslutats utan att bevakningen lett till någon utdelning, uppfordrade artilleridepartementet Goldschmidt, Ahlström och Wettervik att inbetala beloppet å 4 800 kronor. Hos Kungl. Maj:t anhöllo borgensmännen den 6 april 1926 att, då de saknade medel och icke hade möjlighet att uppdriva sådana, av nåd bliva befriade från erläggande av ifrågavarande belopp. Ansökningen föranledde ingen Kungl. Maj:ts åtgärd.

Genom utslag den 2 april 1935 av Stockholms rådhusrätt, dit kronan genom artilleridepartementet erhållit stämning å Goldschmidt, Ahlström och Wettervik, förpliktades borgensmännen, vilken bäst gälda gitte, att utgiva nämnda belopp jämte 5 % årlig ränta, till dess betalning skedde.

Efter förslag av Kungl. Maj:t i proposition 1947: 56 medgav riksdagen (skrivelse nr 119) att, då varken Goldschmidt, Ahlström eller Wettervik varit i stånd att gälda sagda belopp samt Wettervik avlidit den 18 juli 1945 och såsom enda stärbhusdelägare efterlämnat hustru i små omständigheter, ingenjören H. Wetterviks dödsbo befriades från ifrågavarande skuld.

Hos Kungl. Maj:t har den 31 juli 1947 ingenjören *A. A. Ahlströms dödsbo* anhållit, att jämväl *Ahlströms dödsbo* av nåd måtte befrias från skyldigheten att gälda ifrågavarande belopp om 4 800 kronor jämte ränta. Av handlingarna i ärendet framgår, att bouppteckningen efter *Ahlström*, som avlidit den 12 maj 1946, utvisar en brist på 9 874 kronor 65 öre samt att enär i bouppteckningen oriktigt upptagits en fastighet med ett värde av 28 000 kronor, vilken vid år 1921 förrättad boskillnad tilldelats *Ahlströms hustru*, bristen i boet rätteligen utgjorde 37 874 kronor 65 öre.

Försvarets civilförvaltning och *arméförvaltningens tygavdelning* ha i utlåtande den 16 september 1947 förklarat sig intet ha att erinra mot bifall till ansökningsen.

Statskontoret har i utlåtande den 22 oktober 1947 anslutit sig till vad civilförvaltningen och tygavdelningen i ärendet anfört och hemställt.

Departementschefen. I överensstämmelse med den ståndpunkt, som intagits i propositionen beträffande befrielse från ersättningskyldighet för ingenjören *Wetterviks dödsbo*, anser jag mig i likhet med myndigheterna böra tillstyrka, att dödsboet efter ingenjören *A. A. Ahlström* befrias från ifrågavarande skuld.

Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen medgiva,

att kronans ifrågavarande fordran på ingenjören *A. A. Ahlströms dödsbo* efterskänkes.

10:o.

Vid rengöring av en kulspruta den 22 mars 1944 i en kompanikorridor vid Älvsborgs regemente avgick ett skott, som träffade värnpliktige nr 6734—15—31 *Knut Sigvard Martinsson* i vänstra underbenet och åsamkade denne svår kroppsskada. Kulsprutan hade tidigare på dagen använts vid en övning med skarp ammunition, varvid värnpliktige nr 6501—9—34 *Karl Herbert Svensson* varit den som sist hade skjutit med pjäsen.

I anledning av olyckshändelsen fördes vid krigsrätten vid Älvsborgs regemente ansvars- och skadeståndstalan dels mot *Svensson* och dels mot furiren *Lars Olof Börje Månsson*, under vilkens befäl övningen hade ägt rum. Genom utslag den 14 februari 1945 utlät sig krigsrätten i huvudsak sålunda. *Svensson* hade vid plundring av kulsprutan icke såsom ålegat honom gjort två hävarmsrörelser och en avfyring utan i stället endast en hävarmsrörelse. *Månsson* hade efter skjutningen icke såsom var föreskrivet visiterat kulsprutan och skjutväskorna eller kontrollerat, att plundringen blivit rätt utförd. *Månsson* och *Svensson* voro därför förvunna till vårdslöshet i tjänstens utövning och vållande till *Martinsson* åsamkad kroppsskada. Krigsrätten dömde dem att för ifrågavarande tjänstefel undergå disciplinstraff av vaktarrest, *Månsson* i tre och *Svensson* i åtta dagar, samt för vållande av kroppsskada att till kronan utgiva vardera tjugu dagsböter. *Månsson* och *Svensson* förpliktades att solidariskt utgiva till *Martinsson* 1 196 kronor 12 öre, till riks försäkringsanstalten

1 051 kronor 43 öre, till medicinalstyrelsen 909 kronor, till civilförvaltningen 138 kronor jämte ränta och till familjebidragsnämnden i Fuxerna socken 873 kronor 71 öre.

Krigshovrätten, där Månsson och Svensson besvärade sig, meddelade utslag den 18 september 1945. Med hänsyn till vad som upplysts om Månssons ofullständiga utbildning i kulsprutetjänst ogillades mot Månsson förd ansvars- och skadeståndstalan. I avseende på Svenssons besvär fann krigshovrätten ej skäl göra annan ändring än att det belopp Svensson hade att utgiva till Martinsson nedsattes till 1 136 kronor 25 öre.

Sedan såväl Martinsson som Svensson besvärat sig över krigshovrättens utslag fann Kungl. Maj:t genom utslag den 13 februari 1946 beträffande Martinssons besvär icke skäl att göra ändring i krigshovrättens utslag under det att Svenssons besvär icke kunde upptagas till prövning, enär Svensson icke före besvärstidens utgång ingivit bevis om nedsättning av stadgat belopp till säkerhet för motparts kostnadsersättning.

Sedermera har Svensson i en den 25 augusti 1947 daterad skrivelse hos Kungl. Maj:t anhållit, att de utdömda beloppen måtte helt efterskänkas eller alternativt jämkas, samt därvid anfört i huvudsak följande.

Det skadeståndsbelopp som tillerkänts Martinsson hade av kronan utbetalats till denne varvid Martinssons fordran hos Svensson övertagits av kronan. För uttagande av medicinalstyrelsens fordran å 909 kronor hade den 18 augusti 1947 hos Svensson verkställts utmätning.

Svensson vore född den 1 augusti 1914. Hans fader som vore 65 år gammal ägde en mindre jordbrukslägenhet, som han inköpt år 1943 för 7 000 kronor och som utgjorde hans enda tillgång. Svensson själv, som hade fem syskon i åldern 12—34 år, hade efter genomgången folkskola fram till år 1940 haft anställning som jordbruksarbetare varefter han arrenderat olika jordbruk. Vid tillträdet av det första arrendet hade han nödgats skaffa alla nödiga inventarier genom skuldsättning. På hösten 1943 hade han blivit inkallad till militärtjänst och på grund av svårighet att sköta jordbruket under pågående tjänstgöring hade han då frånträtt sitt arrende. På våren 1947 hade han tillträtt arrende av en annan mindre gård om cirka 14 hektar öppen jord i trakten av Skövde. Han hade då ägt redskap och maskiner för jordens brukande men måst inköpa en ny uppsättning kreatur. Värdet av hans inventarier kunde beräknas till cirka 8 000 kronor men han hade för närvarande en skuld på inventarierna av 2 300 kronor. I augusti 1944 hade han ingått äktenskap och han hade ett barn som vore ett år. Hans hustru hade i boet medfört 2 250 kronor som använts till betalning av skulder på lösegendomen. Trots rådande krisförhållanden hade han sålunda lyckats skaffa sig en jämförelsevis god ekonomi men hans enda förmögenhet utgjordes av de inventarier som han och hustrun genom hårt och idogt arbete lyckats skaffa sig.

Han hade från början varit frikallad från värnpliktstjänstgöring på grund av för klen fysik men under beredskapstiden blivit efterbesiktigad och den 11 oktober 1943 inkallats till vapenutbildning vid Älvsborgs regemente. Från inryckningen till mitten av januari 1944 hade han genomgått vanlig rekrytutbildning och därefter hade han överförts till s. k. tung utbildning som pågått vid tiden för olyckshändelsen. Vid denna tidpunkt hade han sålunda genomgått endast fem månaders militärutbildning och under tiden för den tunga utbildningen hade han fått lära sig även andra tunga vapen än kulspruta. Hans kännedom om kulsprutans funktionering och användning var därför vid olycks-

tillfället ganska ringa och han hade icke blivit så drillad, att han rutinmässigt utfört de säkringsåtgärder som skulle vidtagas efter skjutning med kulspruta.

Därest Svensson skulle bli nödsakad att utge de stora belopp som enligt utslaget ålagts honom måste hans utmätningsbara tillgångar försäljas på exekutiv auktion. Han ansåge det stå föga i överensstämmelse med tidens anda, om han skulle nödgas gå från gård och grund på grund av en skadeståndsskyldighet gentemot det allmänna, vilken han ådragit sig under fullgörande av en tjänstgöring som det allmänna ålagt honom.

Försvarets civilförvaltning har i ett den 23 september 1947 avgivet utlåtande anfört i huvudsak följande.

Sedan Martinsson vid allmän domstol yrkat att av kronan utfå den ersättning som Svensson ålagts utgiva till honom, hade civilförvaltningen efter hörande av försvarets skaderegleringsnämnd genom beslut den 19 juni 1946 utbetalat ersättning till Martinsson med sammanlagt 2 615 kronor 15 öre. Kronans ersättningskyldighet gentemot Martinsson hade ansetts följa av det förhållandet, att furiren Månsson, som fört befälet över Svensson vid den övning som föregått rengöringen av kulsprutan, enligt vad krigshovrätten funnit icke besuttit erforderliga kunskaper. I samband med nämnda utbetalning hade Martinssons rätt gentemot Svensson överlåtits på kronan.

Frågan om eventuell livränta till Martinsson hade ännu icke varit föremål för prövning.

Med hänsyn till att den utbildning i fråga om handhavandet av kulspruta Svensson genomgått vid tiden för olyckan torde ha varit föga grundlig samt i betraktande av hans förhållandevis svaga ekonomi och övriga föreliggande omständigheter ansåge sig försvarets civilförvaltning böra tillstyrka, att Svensson helt befriades från sin betalningsskyldighet till kronan. Civilförvaltningen ville särskilt framhålla, att ett utkrävande av beloppen av allt att döma skulle allvarligt äventyra sökandens existens som självständig jordbrukare.

Statskontoret har i utlåtande den 22 oktober 1947 förklarar, att ämbetsverket med hänsyn till omständigheterna och med beaktande av Svenssons ekonomiska förhållanden icke ville motsätta sig en nedsättning av Svenssons betalningsskyldighet gentemot kronan till skäligt belopp, förslagsvis 500 kronor.

Departementschefen. Det synes uppenbart, att ifrågavarande olyckshändelse till stor del måste tillskrivas den forcerade utbildningstakt och den brist på kvalificerat befäl som rådde under stor del av beredskapstiden. Med hänsyn härtill och då Svensson, som genom träget arbete lyckats skapa sig en ställning som självständig jordbrukare, icke torde kunna utgiva någon ersättning utan att hans utkomstmöjligheter äventyras synas mig starka billighets-skäl tala för att Svensson helt befrias från ersättningskyldighet.

Under åberopande av det anförda får jag hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen medgiva,

att Karl Herbert Svensson befrias från ersättningskyldighet enligt Kungl. Maj:ts utslag den 13 februari 1946 till riksförsäkringsanstalten, medicinalstyrelsen, försvarets civilförvaltning och familjebidragsnämnden i Fuxerna socken ävensom från återbetalningsskyldighet till kronan för dess övriga utbetalningar i anledning av det olycksfall utslaget avser.

11:o.

Under övning den 18 oktober 1943 vid Karlskrona kustartilleriregemente avlossade värnpliktige nr 406—11—41 *Ragnar Ossian Johansson* på nära håll ett löst skott mot värnpliktige furiren *Anders Wester* med påföljd att dennes högra öga skadades.

I anledning av olyckshändelsen fördes vid regementskrigsrätten vid Karlskrona kustartilleriregemente ansvarstalan mot *Johansson*. Av utredningen framgick, att *Johansson* under övningen, som avsåg närförsvar mot partisaner, placerats som vaktpost vid en traktor till en artilleripjäs. *Wester* som spelat rollen av partisan hade efter att ha varit gömd i traktorns manskaps-hytt plötsligt hoppat ut ur denna. *Johansson* hade då med sitt gevär på omkring 2 meters avstånd från *Wester* skjutit ett löst skott som skadat *Wester*s högra öga. *Johansson* framhöll, att han med gevärskolven mot höften riktat mynningen snett uppåt i ungefär 45° vinkel och något till höger om *Wester* samt att han varit övertygad om att *Wester* icke skulle kunna skadas av skottet. *Wester* uppgav däremot, att *Johansson* riktat vapnet rakt mot honom. Före övningens början hade givits order om att riktad eld icke finge avgivas på mindre håll än 100 meter.

Ögonskadan har sedermera av riks försäkringsanstalten för tiden till november 1950 bedömts medföra nedsättning av *Wester*s arbetsförmåga med 20 %.

I utslag den 10 november 1943 fann regementskrigsrätten, att *Johansson* genom underlåtenhet att vid avlossandet av skottet mot *Wester* rikta geväret tillräckligt högt gjort sig skyldig till vårdslöshet i fullgörande av tjänsteplikt och tillika varit vållande till sådan kroppsskada som avses i 14 kap. 12 § allmänna strafflagen. *Johansson* dömdes till disciplinstraff av fem dagars vaktarrest och att till kronan utgiva tjugo dagsböter om två kronor. *Wester* förbehölls rätt att föra talan mot *Johansson* om ersättning för framtida men.

Krigsrättens utslag har vunnit laga kraft. Sedan riks försäkringsanstalten, som för tiden till den 27 mars 1947 utbetalat ersättning till *Wester* med 1 074 kronor 18 öre, krävt *Johansson* på detta belopp, har *Johansson* i en den 10 maj 1947 dagtecknad skrivelse hos Kungl. Maj:t anhållit, att riks försäkringsanstaltens krav mot honom i anledning av olyckshändelsen måtte efterskänkas. Som skäl för sin framställning har *Johansson* åberopat, att han saknar kontanta medel och hösten 1946 vid ingående av äktenskap åsamkat sig en skuld på 3 000 kronor för nödigt bohag samt att hans inkomster, som belöpa sig till omkring 75 kronor per vecka, helt åtgå till hans och hustruns uppehälle och till betalning av skulden.

Riks försäkringsanstalten som låtit verkställa utredning angående *Johansson*s ekonomiska förhållanden har i utlåtande den 10 november 1947 med hänsyn till vad genom utredningen upplysts och i betraktande av de omständigheter varunder olycksfallet inträffat förklarat sig för sin del icke ha något att erinra mot att *Johansson* befrias från återbetalningsskyldighet för såväl de belopp anstalten hittills utgivit som ock vad anstalten framdeles kommer att utgiva på grund av ifrågavarande olycksfall.

Statskontoret har i utlåtande den 29 november 1947 anslutit sig till vad riksförsäkringsanstalten i ärendet anfört och hemställt.

Departementschefen. Med hänsyn till omständigheterna vid olycksfallet och i betraktande av Johanssons ekonomiska förhållanden finner jag i likhet med myndigheterna starka skäl tala för att Johansson befrias från återbetalningsskyldighet för all den ersättning som riksförsäkringsanstalten utgivit eller kan komma att utgiva i anledning av ifrågavarande olycksfall.

Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen medgiva,

att Ragnar Ossian Johansson befrias från återbetalningsskyldighet för den ersättning riksförsäkringsanstalten utgivit eller kan komma att utgiva i anledning av det olycksfall som den 18 oktober 1943 drabbat Anders Wester.

Med bifall till vad föredragande departementschefen sålunda, med instämmande av statsrådets övriga ledamöter, under punkterna 1:0—11:0 hemställt förordnar Hans Maj:t Konungen, att till riksdagen skall avlätas proposition av den lydelse bilaga till detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:

Gösta af Sandeberg.

Förteckning över av Kungl. Maj:t från den 1 december 1946 intill den 1 januari 1948 avgjorda, helt eller delvis bifallna ärenden angående befrielse från ersättningskyldighet.

Sökanden	Grund för ersättningskyldighet	Av domstol utdömt belopp	Kungl. Maj:ts beslut	
			Dag	Beslutets innebörd
1	2	3	4	5
Överfuriren vid Bodens ingenjörkår A. Ranemalm	Skada å traktormotor (sönderfruset motorblock)	245 kr.	24/10 1947	Befrielse mot inbetalning av 50 kr.
Konstituerade sergeanten H. Carlsson	Skada å traktormotor (sönderfruset motorblock)	890 kr. 40 öre	»	Hel befrielse
Värnpliktige S. L. Andersson	Skada å bilmotor (sönderfruset motorblock)	330 kr.	»	Befrielse mot inbetalning av 50 kr.
Furiren vid Skånska luftvärnskåren C. I. Linander	Skada å bilmotor (sönderfruset motorblock)	1 136 kr. 40 öre	»	Befrielse mot inbetalning av 50 kr.
Värnpliktige K. E. S. Stridh	Genom värdslost förande av en kronans bil uppkommen skada	4 198 kr. 79 öre	»	Befrielse mot inbetalning av 300 kr.
Värnpliktige C. A. Johansson	Skada å en kronans bil	327 kr. 45 öre	»	Hel befrielse
Värnpliktiga E. R. Gustavsson och G. V. Pettersson	Tältbrand	909 kr. 65 öre	»	Befrielse mot inbetalning av 300 kr. vardera
Värnpliktige B. A. E. Johansson	Tältbrand	1 279 kr. 7 öre	»	Befrielse mot inbetalning av 200 kr.
Värnpliktige furiren M. Lindgren	Förkommen intendenturmateriel	380 kr.	»	Hel befrielse
Värnpliktige korpralen K. A. Gustafsson	Förkommen intendenturmateriel	310 kr. 98 öre	31/10 1947	Hel befrielse
Värnpliktige furiren A. E. Olsson	Förkommen tyg- och intendenturmateriel	659 kr. 33 öre	»	Befrielse mot inbetalning av 100 kr.
F. d. furiren vid Skånska pansarregementet O. Svårdh	Förkommen intendenturmateriel	640 kr. 98 öre	»	Befrielse mot inbetalning av 100 kr.
Sergeanten i Upplands regementes reserv G. E. V. Sjögren	Genom värdsloshet förstörda livsmedel	384 kr. 59 öre	»	Befrielse mot inbetalning av 150 kr.
Korpralen vid Göta flygfotilj U. I. Andersson	Genom värdslost förande av en kronans bil uppkomna skador å bilen och en telefonstolpe	1 624 kr. 69 öre	»	Befrielse från ersättningskyldigheten så vitt avser 1 500 kr.

Sökanden	Grund för ersättnings- skyldighet	Av domstol utdömt belopp	Kungl. Maj:ts beslut	
			Dag	Beslutets innebörd
1	2	3	4	5
Värnpliktige sergeanten B. F. Nordström	Vid framförande av en kronans bil upp- kommen skada	330 kr. 3 öre	31/10 1947	Befrielse mot inbetal- ning av 100 kr.
Värnpliktige S. E. Jo- hansson	Förkommet automa- tgevär som efter laga kraft vunnet utslag ang. ersätt- ningsskyldigheten återfunnits; kost- naderna för gevä- rets iordningstäl- lande 50 kr. och hittelön 50 kr.	558 kr. 65 öre	"	Befrielse från betal- ningskyldighet ut- över redan inbeta- lade 85 kr.
Furiren vid Stockholms örlogsstation S. M. Lundén	Genom försummelse vid skötseln av värmeanläggning uppkomna skador.	586 kr. 38 öre	"	Befrielse mot inbetal- ning av 50 kr.
Värnpliktige L. I. Jansson	Förskingrad tyg- och intendenturmateri- el.	313 kr. 25 öre	"	Hel befrielse
F. d. husmodern Marga- retha Svensson	Å marketenteri obä- hörigen uttagna varor och medel.	825 kr. 25 öre	"	Befrielse mot inbetal- ning av 200 kr.
Värnpliktige B. Johans- son	Förkomna skodon som efter laga kraft vunnet utslag om ersättningskyldig- het tillrättaskaf- fats.	16 kr. 10 öre	"	Hel befrielse
Löjtnanten vid flygvap- net A. E. A. Goliath	Genom värdslöshet uppkomna skador å ett kronan till- hörigt flygplan.	1 104 kr. 77 öre	14/11 1947	Befrielse mot inbetal- ning av 200 kr.
Värnpliktige B. E. Näs- lund	Vid förandet av en kronans bil upp- komna skador.	1 175 kr.	"	Hel befrielse
Kaptenen i Livgrenad- järregementets reserv G. B. K. Asklöf	Skador å en för kro- nans räkning för- hyrd motorbåt	1 060 kr.	"	Hel befrielse
F. d. landstormslöjtnan- ten G. E. Lundgren	Telefonkassa vid mili- tär förläggning frångånget belopp.	807 kr. 30 öre	"	Befrielse mot inbetal- ning av 100 kr. 190 kr. tidigare inbetalade.
Rut Sjögren, änka efter värnpliktige E. E. Sjö- gren	Förskingrade utred- nings- och bekläd- nadsersedlar.	254 kr. 85 öre	"	Befrielse från åter- stående ersätt- ningskyldighet (75 kr. tidigare inbe- talade).
Fanjunkaren vid Södra Skånska infanterirege- mentet A. T. Nissmo (numera avliden)	Förkomna penning- medel	1 249 kr. 42 öre	"	Hel befrielse för döds- boct

Sökanden	Grund för ersättnings- skyldighet	Av domstol utdömt belopp	Kungl. Maj:ts beslut	
			Dag	Beslutets innebörd
1	2	3	4	5
Kaptenen i intendentur- kårens reserv E. H. Bundy	Från marketenteri- kassa förskingrade och förkomna me- del	3 846 kr. 14 öre	14/11 1947	Befrielse mot inbetal- ning av 500 kr.
Bagaren G. O. E. Rund- gren	Skada å en kronans bil uppkommen vid av Rundgren vållad trafikolycka.	170 kr.	»	Hel befrielse
Underofficeren av 2:a graden J. E. Damm	Brister i fartygs pro- viantuppbörd.	1 899 kr. 83 öre	30/12 1947	Hel befrielse